

DECIZIA Nr.573
din 20 septembrie 2018

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.434 alin.(2) lit.g)
din Codul de procedură penală

Publicată în Monitorul Oficial nr.959 din 13.11.2018

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Oana Cristina Puică	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Cosmin Grancea.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Adrian Movilă în Dosarul nr.589/180/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.2.186D/2016.

2. La apelul nominal se prezintă personal autorul excepției.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul autorului excepției, care solicită admiterea acesteia. Astfel, arată că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală încalcă egalitatea în drepturi și accesul liber la justiție, întrucât interzic inculpatului atacarea cu recurs în casație a hotărârii pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției. În acest sens invocă și Decizia nr. 651 din 17 octombrie 2017, prin care Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală — care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii — sunt neconstituționale.

4. Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate, potrivit notelor scrise depuse la dosar. Arată că, în speță, nu sunt aplicabile considerentele deciziilor Curții Constituționale nr.235 din 7 aprilie 2015 și nr.651 din 17 octombrie 2017. Astfel, considerentele Deciziei nr.235 din 7 aprilie 2015 vizează doar calea ordinară de atac a apelului, neputând fi extinse cu privire la recursul în casație, întrucât, în cadrul acestuia, nu se mai verifică aspecte procedurale de felul celor care pot fi verificate în apel. În acest sens precizează că încălcarea dispozițiilor legale care atrage nulitatea absolută poate fi invocată pe calea contestației în anulare, singura verificare care ar mai putea fi efectuată — dintre cele indicate de Curte în Decizia nr.235 din 7 aprilie 2015 — fiind cea care vizează dispozițiile art.438 alin. (1) pct.1 din Codul de procedură penală cu privire la lipsa competenței după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente. În ceea ce privește Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, arată că, prin aceasta, Curtea a decis că nesanționarea — în cazul soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii — a unor aspecte referitoare la nelegalitatea hotărârii definitive, dintre cele cuprinse în enumerarea cazurilor de recurs în casație, creează discriminare față de părțile din procesele penale soluționate potrivit procedurii de drept comun. Reprezentantul Ministerului Public apreciază însă că nu toate părțile din toate dosarele sunt în aceeași situație juridică. Pe de altă parte, în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, partea civilă și partea responsabilă civilmente nu sunt puse în situația de a nu avea acces la recursul în casație prin voința exclusivă a inculpatului, întrucât raportul de drept penal este

soluționat printr-un acord încheiat între procuror și inculpat, care este avizat de procurorul ierarhic superior. Este adevărat că pot exista cauze în care un coautor să urmeze procedura obișnuită de judecată, iar alt coautor să încheie un acord, caz în care acesta din urmă nu va avea acces la calea extraordinară de atac a recursului în casație, după cum nici partea civilă nu va putea formula recurs cu privire la inculpatul care a încheiat respectivul acord. Consideră că deosebirea de tratament juridic urmărește un scop legitim și păstrează un raport de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere, întrucât prevederile acordului sunt supuse verificării în două grade de jurisdicție. Totodată, un inculpat care încheie un acord de recunoaștere a vinovăției acceptă toate elementele care ar putea constitui cazuri de recurs în casație. Acordul nu conține mențiuni exprese cu privire la instanța competentă, dar un inculpat asistat de apărător poate să își dea seama cu ușurință că încheie acordul cu un procuror de un nivel inferior instanței în fața căreia consideră că trebuie să fie judecat. Prin urmare, în eventualitatea în care ar exista recurs în casație cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției, instanța de recurs ar fi chemată să verifice exclusiv elemente asupra cărora inculpatul a consimțit prin acordul încheiat cu procurorul.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

5. Prin Încheierea nr.400/RC din 10 octombrie 2016, pronunțată în Dosarul nr.589/180/2016, **Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală**. Excepția a fost ridicată de Adrian Movilă cu ocazia verificării admisibilității în principiu a unei cereri de recurs în casație.

6. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autorul acesteia susține, în esență, că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală — care interzic inculpatului atacarea cu recurs în casație a hotărârii pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției — încalcă egalitatea în drepturi și accesul liber la justiție. Consideră că prevederile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală nu au fost corelate cu modificările legislative intervenite ulterior publicării Deciziei nr.235 din 7 aprilie 2015, prin care Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art.488 din Codul de procedură penală, precum și soluția legislativă cuprinsă în art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale. Astfel, arată că textul inițial al art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală prevedea că: *„Împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis, se poate declara apel numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia”*. Așadar, în condițiile în care, în materia acordului de recunoaștere a vinovăției, apelul putea viza doar reindividualizarea pedepsei, legiuitorul a hotărât să excludă — prin dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală — de la calea de atac a recursului în casație hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii unui astfel de acord. Ulterior admiterii excepției de neconstituționalitate care a format obiectul Deciziei Curții Constituționale nr.235 din 7 aprilie 2015, textul art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală a fost însă modificat, prin art.11 pct.124 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.18/2016 [pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art.31 alin.(1) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară], în sensul că sentințele pronunțate cu privire la un acord de recunoaștere a vinovăției pot fi atacate cu apel în condițiile art. 409 din Codul de procedură penală, adică în condițiile generale de declarare a apelului. Având în vedere că apelul formulat în speță a vizat nelegalitatea sentinței penale, autorul excepției consideră că, prin necorelarea normelor mai sus menționate, se încalcă liberul acces la justiție și egalitatea cetățenilor în fața legii, în măsura în care alte persoane, aflate în situații similare, se pot folosi de calea de atac a recursului în casație pentru a îndrepta aspectele privind nelegalitatea unor hotărâri penale definitive.

7. **Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală** apreciază că, raportat la jurisprudența constantă și neechivocă a Curții Constituționale în materia criticilor ce au vizat încălcarea — prin modul în care sunt reglementate căile de atac — accesului liber la justiție și a dreptului la un proces echitabil, excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că limitarea sferei hotărârilor împotriva cărora se poate exercita recursul în casație nu vine în contradicție cu dispozițiile constituționale invocate de autorul excepției. Astfel, în scopul de a răspunde cerințelor jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și de a se conforma prevederilor Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale cu privire la asigurarea celerității procesului penal prin desfășurarea acestuia într-un termen rezonabil, legiuitorul român a reconfigurat sistemul căilor de atac, reducând numărul gradelor de jurisdicție. În acest context, noua legislație procesual penală prevede o singură cale de atac ordinară, și anume apelul, recursul devenind o cale extraordinară de atac — sub denumirea de recurs în casație —, ce poate fi exercitată doar

În cazuri excepționale, anume prevăzute de lege, și numai pentru motive de nelegalitate, așa cum reiese și din Expunerea de motive la proiectul noului Cod de procedură penală. Recursul în casație urmărește asigurarea unei practici unitare la nivelul întregii țări. Prin intermediul acestei căi extraordinare de atac — de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție — este analizată conformitatea unor hotărâri definitive cu regulile de drept, prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege. În Codul de procedură penală sunt prevăzute expres hotărârile ce pot fi atacate pe calea recursului în casație, precum și cele care nu sunt supuse acestei căi extraordinare de atac. Față de specificul acesteia, legea impune condiții stricte cu privire la termenul de declarare, la cuprinsul cererii de recurs în casație și la titularii căii de atac, în scopul asigurării unei rigori și discipline procesuale și al evitării introducerii, în mod abuziv, a unor recursuri care nu se încadrează în motivele prevăzute de lege. Cazurile în care se poate exercita recursul în casație vizează exclusiv legalitatea hotărârii iar nu chestiuni de fapt, putând constitui temei al casării hotărârii, doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori dacă, deși au fost invocate, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor. Constatarea neconstituționalității unui text de lege pentru considerente ce țin de încălcarea egalității în fața legii, a accesului liber la justiție și a dreptului la un proces echitabil ar presupune fie că părților nu li se recunoaște un grad de jurisdicție în condițiile impuse de tratatele internaționale, fie că, pentru persoane aflate în aceeași situație, se prevăd condiții diferite de declarare și examinare a căii de atac, fie că textele invocate limitează dreptul la apărare. Liberul acces la justiție, consacrat de art.21 din Constituție, semnifică faptul că orice persoană poate sesiza instanțele judecătorești în cazul în care consideră că drepturile, libertățile sau interesele sale legitime au fost încălcate, iar nu faptul că acest acces nu poate fi supus niciunei condiționări, competența de a stabili regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești revenind legiuitorului. Pentru ca dreptul de acces la o instanță să fie respectat, trebuie ca instanța în fața căreia este adusă cauza să se bucure de jurisdicție deplină, adică instanța trebuie să fie competentă să analizeze atât aspectele de fapt, cât și pe cele de drept ale cauzei. Dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală sunt, așadar, în acord cu prevederile care reglementează accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil — cuprinse în art.21 din Constituție — și, implicit, cu prevederile art.16 din Legea fundamentală, întrucât recursul în casație se poate exercita numai în anumite cazuri, strict și limitativ prevăzute de legiuitor, având în vedere caracterul acestuia de cale extraordinară de atac, și nu împiedică părțile interesate de a apela la instanțele judecătorești, de a fi apărute, de a promova căile de atac ordinare prevăzute de lege și de a se prevala de garanțiile procesuale care condiționează dreptul la un proces echitabil. Posibilitatea exercitării căii de atac extraordinare reprezintă o garanție în plus a eliminării „pericolului neîndreptării erorilor judiciare”, în concordanță cu imperativele dreptului la un proces echitabil, iar nu o încălcare a acestui drept.

8. Potrivit art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

9. **Guvernul** consideră că excepția de neconstituționalitate este, în principal, inadmisibilă, întrucât autorul excepției nu critică dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală pentru ceea ce conține, ci pentru ceea ce nu conține, respectiv solicită extinderea cazurilor în care se poate declara recurs în casație, urmărind, practic, o completare a textului. În subsidiar, opinează că excepția este neîntemeiată. Legiuitorul infraconstituțional, când a reglementat recursul în casație, a avut în vedere atât nevoia de a îndrepta hotărârile definitive care sunt nelegale, cât și necesitatea de a asigura stabilitatea circuitului juridic. De aceea, s-a impus o limitare atât a cazurilor care pot constitui temei pentru declararea unui recurs în casație, cât și a sferei persoanelor care pot invoca aceste cazuri, din perspectiva interesului procesual. Dispozițiile de lege criticate sunt în acord cu prevederile art.21 din Constituție, câtă vreme acestea nu împiedică părțile interesate să apeleze la o instanță de judecată care să se bucure de jurisdicție deplină — adică să analizeze cauza atât în ceea ce privește aspectele de fapt, cât și cele de drept — și nici nu limitează dreptul acestora de a fi apărute, de a promova căile ordinare de atac prevăzute de lege și în condițiile prevăzute de aceasta, putând să se prevaleze de toate garanțiile specifice unui proces echitabil. Potrivit art.129 din Constituție, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești în condițiile legii, motiv pentru care dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală — prin care sunt exceptate de la calea de atac a recursului în casație hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției — sunt conforme cu prevederile constituționale invocate de autorul excepției. Astfel, în jurisprudența Curții Constituționale s-a reținut că accesul liber la justiție nu înseamnă accesul la toate structurile judecătorești și la toate gradele de jurisdicție. Acest drept poate fi supus unor condiționări de fond și formă, iar existența uneia ori a mai multor căi de atac nu este impusă,

pentru toate cazurile, nici de Constituție și nici de vreun tratat internațional la care România este parte (Decizia Curții Constituționale nr.506 din 5 decembrie 2013). Totodată, invocă și considerentele Deciziei Constituționale nr.879 din 15 decembrie 2015, prin care a fost respinsă, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.434 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală.

10. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală sunt constituționale. Astfel, arată că nu este contrară principiului egalității în drepturi instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ceea ce privește restrângerea cazurilor în care pot fi promovate căile extraordinare de atac, respectiv cea a recursului în casație, atât timp cât ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. În acest sens, prin deciziile nr.525 din 7 iulie 2015 și nr.879 din 15 decembrie 2015, Curtea a statuat că recursul a devenit o cale extraordinară de atac, denumită recurs în casație, ce are ca scop controlul legalității hotărârilor judecătorești definitive. Soluționarea recursului în casație este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție. Spre deosebire de contestația în anulare, care vizează îndreptarea erorilor de judecată, finalitatea recursului în casație este aceea de a înlătura erorile de drept comise de curțile de apel, ca instanțe de apel, prin raportare la cazuri de casare expres și limitativ prevăzute de lege.

11. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise depuse la dosar, susținerile autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală, introduse prin prevederile art.102 pct.264 din Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.515 din 14 august 2013. Dispozițiile de lege criticate au următorul cuprins: „*Nu pot fi atacate cu recurs în casație: [...] g) hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției*”.

14. În susținerea neconstituționalității acestor dispoziții de lege, autorul excepției invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi și ale art.21 privind accesul liber la justiție.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că — așa cum a reținut în jurisprudența sa (Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.841 din 24 octombrie 2016, paragrafele 16—20, și Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1000 din 18 decembrie 2017, paragrafele 22—24) — în reglementarea anterioară, începând cu Codul de procedură penală din 1936, recursul a constituit o cale de atac ordinară, iar nu extraordinară, determinând verificarea legalității și temeiniciei hotărârii atacate, pentru o serie de motive expres prevăzute de lege. În noua reglementare însă, recursul în casație a devenit o cale extraordinară de atac, de anulare, dată în competența exclusivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Noul Cod de procedură penală a revenit la sistemul clasic al dublului grad de jurisdicție, constând în fond și apel, astfel că în recurs nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se apreciază dacă hotărârea dată corespunde sau nu legii. Recursul în casație reprezintă, așadar, un mijloc de a repara ilegalitățile și nu are drept obiect rezolvarea unei cauze penale, ci sancționarea hotărârilor necorespunzătoare, cu scopul de a asigura respectarea legii, recursul având și un rol subsidiar în uniformizarea jurisprudenței. Întrucât recursul în casație nu are ca finalitate remedierea unei greșite aprecieri a faptelor și a unei inexacte sau insuficiente stabiliri a adevărului printr-o urmărire penală incompletă sau o cercetare judecătorească nesatisfăcătoare, instanța de casare nu judecă procesul propriu-zis, ci judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este corespunzătoare din punct de vedere al dreptului, adică dacă aceasta este conformă cu regulile de drept aplicabile. Astfel, spre deosebire de contestația în anulare — care vizează îndreptarea erorilor de procedură — și de revizuire — cale de atac ce urmărește eliminarea erorilor de judecată —, recursul în casație are ca obiect verificarea conformității hotărârii atacate cu normele juridice aplicabile, în scopul îndreptării erorilor de drept.

16. Motivele de recurs în casație, potrivit noii reglementări, se limitează la cele prevăzute de art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală, și anume: nerespectarea dispozițiilor privind competența după

materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente; condamnarea inculpatului pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; încetarea în mod greșit a procesului penal; lipsa constatării sau constatarea greșită a grațierii pedepsei aplicate inculpatului și aplicarea de pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege. Cu excepția primului caz de casare — necompetența instanței —, care se referă la încălcarea unor norme de procedură, celelalte motive de recurs au în vedere încălcări ale legii penale. În temeiul dispozițiilor art.436 alin.(1) din Codul de procedură penală, persoanele care pot formula cerere de recurs în casație sunt: procurorul, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente, în condițiile prevăzute de lege.

17. Referitor la obiectul acestei căi extraordinare de atac, pot fi atacate cu recurs în casație numai hotărâri penale definitive prin care s--a soluționat fondul cauzelor. Potrivit soluțiilor de la judecata recursului în casație prevăzute de art.448 din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție, admitând recursul în casație, casează hotărârea atacată și, după caz, în funcție de motivul invocat, desființează și hotărârea primei instanțe, dacă se constată aceleași încălcări de lege ca în decizia recurată, sau poate dispune rejudecarea de către instanța competentă material sau după calitatea persoanei, fiind evident că, și în această din urmă situație, sentința dată cu încălcarea normelor privind competența după materie sau după calitatea persoanei este desființată în recurs. Așadar, pe calea recursului în casație se asigură verificarea legalității unor hotărâri penale definitive — prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege —, ca garanție a efectivității principiului legalității procesului penal.

18. În ceea ce privește acordul de recunoaștere a vinovăției — reglementat de dispozițiile art.478—488 din Codul de procedură penală —, așa cum a reținut Curtea în jurisprudența sa, acesta reprezintă o instituție de drept procesual penal nouă în legislația românească, prin a cărei introducere, legiuitorul a dorit — conform expunerii de motive care însoțește Legea nr.135/2010 privind Codul de procedură penală — o schimbare radicală a procesului penal român, chiar dacă aplicabilitatea sa este limitată la acele infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 15 ani. Acordul de recunoaștere a vinovăției permite inculpatului să participe la stabilirea pedepsei, prin negocierea cu procurorul a condițiilor acestui acord, scopul încheierii lui fiind soluționarea cu celeritate a procesului penal, într-un termen optim și previzibil. Din acest punct de vedere, conform aceleiași expuneri de motive, judecata infracțiunilor pe baza acordului de recunoaștere a vinovăției — la fel ca și judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (procedura privind recunoașterea învinuirii) — reprezintă o formă abreviată a judecării privind anumite infracțiuni, de natură a responsabiliza părțile din proces (Decizia nr.235 din 7 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.364 din 26 mai 2015, paragraful 26).

19. Astfel, potrivit prevederilor art.479 din Codul de procedură penală — modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.18/2016 [pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin.(1) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 389 din data de 23 mai 2016] —, acordul de recunoaștere a vinovăției are ca obiect recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și privește felul și cuantumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei. Din logica acestei proceduri speciale, Curtea a reținut, prin Decizia nr.235 din 7 aprilie 2015, mai sus citată, că intenția legiuitorului a fost aceea de a spori celeritatea procesului penal, prin înlocuirea unei părți importante a acestuia cu un acord încheiat între procuror și inculpat, prin care acesta din urmă își recunoaște vinovăția, acceptă încadrarea juridică și participă la stabilirea pedepsei, atunci când, din probele administrate, rezultă că există suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului, conform prevederilor art.480 alin.(2) din Codul de procedură penală (paragraful 42). Inculpatul beneficiază, în temeiul dispozițiilor art.480 alin.(4) din Codul de procedură penală, de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii, iar pentru inculpații minori se ține seama de aceste aspecte la alegerea măsurii educative, în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, reducându-se cu o treime.

20. În prezenta cauză, autorul excepției susține, în esență, că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală, care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției, încalcă prevederile constituționale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi și ale art.21 privind accesul liber la justiție.

21. Curtea observă că, potrivit textului inițial al art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală — care prevedea că: „*Împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis, se poate declara apel numai cu privire la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia*” —, apelul viza numai reindividualizarea pedepsei, ceea ce înseamnă că recursul în casație ar fi fost, oricum, inadmisibil față de prevederile art.438 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală.

22. Prin Decizia nr.235 din 7 aprilie 2015, mai sus citată, Curtea Constituțională a admis însă excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.488 din Codul de procedură penală, precum și soluția legislativă cuprinsă în art.484 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente de la audierea în fața instanței de fond, sunt neconstituționale. În acest sens, Curtea a reținut, prin decizia mai sus menționată, că procesul penal este guvernat de principiul legalității, prevăzut de dispozițiile art.2 din Codul de procedură penală, care presupune ca întreaga sa desfășurare să aibă loc potrivit dispozițiilor legale. Așa fiind, și acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să respecte normele procesuale penale — în general — și dispozițiile legale care îl reglementează, în special. Astfel, nerespectarea condițiilor încheierii acestuia (art.478—482 din Codul de procedură penală) atrage nulitatea sa, la care se adaugă cel puțin cauzele de nulitate absolută limitativ enumerate în prevederile art.281 alin.(1) din Codul de procedură penală — printre care se numără și nerespectarea dispozițiilor legale privind competența materială și competența personală a instanțelor judecătorești, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente (paragraful 53). Curtea a constatat că limitarea motivelor de apel împotriva soluției instanței de fond prin care aceasta admite acordul de recunoaștere a vinovăției la cele referitoare la felul și cuantumul pedepsei și forma de executare a acesteia este de natură a acoperi, *ex lege*, orice alte vicii ce pot constitui temei al nulității absolute sau relative a acordului. Rămân, astfel, nesancționate aspecte precum nelegalitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, nelegalitatea sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, lipsa competenței materiale a instanței de fond care a admis acordul, vicierea consimțământului persoanei care a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției sau nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la soluționarea laturii civile (paragraful 55).

23. Ca urmare a Deciziei Curții Constituționale nr.235 din 7 aprilie 2015, citată anterior, textul art.488 alin.(2) din Codul de procedură penală a fost modificat, prin prevederile art.II pct.124 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.18/2016, în sensul că sentința pronunțată cu privire la un acord de recunoaștere a vinovăției poate fi atacată cu apel în condițiile generale prevăzute de dispozițiile art.409 din Codul de procedură penală, care se aplică în mod corespunzător.

24. În ceea ce privește configurarea căilor extraordinare de atac, Curtea observă că, în jurisprudența sa, a recunoscut legiuitorului o marjă largă de apreciere în acest domeniu. Pe de altă parte, tendința jurisprudenței recente a Curții este aceea de a stabili și dezvolta exigențe constituționale sporite în sensul asigurării unei protecții efective a drepturilor și libertăților fundamentale, integrate conținutului normativ al art.16, art.21 sau al art.129 din Constituție, după caz, prin raportare la căile extraordinare de atac (Decizia nr.369 din 30 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.582 din 20 iulie 2017, paragraful 20, și Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, citată anterior, paragraful 20).

25. În acest sens, cu titlu exemplificativ, pot fi menționate: referitor la contestația în anulare — Decizia nr.542 din 14 iulie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.707 din 21 septembrie 2015, și Decizia nr.501 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.733 din 21 septembrie 2016; referitor la revizuire — Decizia nr.506 din 30 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.539 din 20 iulie 2015, Decizia nr.866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, Decizia nr.126 din 3 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 11 martie 2016, și Decizia nr.2 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.324 din 5 mai 2017; referitor la recurs — Decizia nr.462 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.775 din 24 octombrie 2014, Decizia nr.485 din 23 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.539 din 20 iulie 2015, Decizia nr.591 din 1 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.861 din 19 noiembrie 2015, Decizia nr.839 din 8 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, Decizia nr.432 din 21 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.841 din 24 octombrie 2016, Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, Decizia nr.369 din 30 mai 2017 și Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, mai sus citate. Prin aceste decizii, Curtea a acordat o protecție efectivă drepturilor și libertăților fundamentale în ceea ce privește contestația în anulare, revizuirea și recursul, căi extraordinare de atac, prin reevaluarea standardului de protecție pe care îl asigură prevederile art.16 și ale art.21 din Constituție, în sensul reducerii marjei de apreciere a legiuitorului în

domeniul căilor extraordinare de atac și al sporirii garanțiilor care însoțesc accesul liber la justiție.

26. Astfel, Curtea a decis, de exemplu, că admisibilitatea în principiu a contestației în anulare și a revizuirii trebuie să se examineze de către instanță cu citarea părților, că judecata pe fond a recursului se face cu respectarea garanțiilor de contradictorialitate și oralitate ce caracterizează dreptul la un proces echitabil, că obligația reprezentării și asistării prin avocat pentru exercitarea recursului contravine accesului liber la justiție și că excluderea posibilității atacării cu recurs în casație a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță de apel, respectiv excluderea posibilității atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii sunt neconstituționale.

27. Având în vedere, pe de o parte, motivele de recurs în casație prevăzute de dispozițiile art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală, iar, pe de altă parte, faptul că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției, reiese că, într-o cauză soluționată definitiv potrivit acestei proceduri simplificate, ar putea rămâne nesancționate aspecte precum: nerespectarea, în cursul judecării, a dispozițiilor privind competența după materie sau după calitate a persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente, condamnarea inculpatului pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, neconstatarea grațierii sau aplicarea pedepselor în alte limite decât cele prevăzute de lege.

28. Curtea constată că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală creează, sub aspectul posibilității atacării cu recurs în casație a hotărârii prin care se soluționează fondul cauzei, o vădită inegalitate de tratament juridic între persoane aflate în situații similare, și anume părțile procesului penal, în funcție de procedura de judecată urmată de inculpat/coinculpat — cea obișnuită, respectiv cea referitoare la recunoașterea vinovăției —, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art.16 din Constituție, care consacră egalitatea în drepturi.

29. Sub aspectul asigurării egalității cetățenilor în exercitarea drepturilor lor procesuale, inclusiv a căilor de atac, Curtea a statuat în jurisprudența sa că, în instituirea regulilor de acces al justițiabililor la aceste drepturi, legiuitorul este ținut de respectarea principiului egalității cetățenilor în fața legii. Prin urmare, instituirea unor reguli speciale în ceea ce privește căile de atac nu este contrară acestui principiu, atât timp cât ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. Principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. El nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice (Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994, Decizia nr.86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.207 din 31 martie 2003, și Decizia nr.89 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.200 din 27 martie 2003). Totodată, Curtea a statuat că prevederile art.16 din Constituție vizează egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea în favoarea acestora a unor drepturi și libertăți fundamentale, nu și identitatea de tratament juridic asupra aplicării unor măsuri, indiferent de natura lor (Decizia nr.53 din 19 februarie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.224 din 3 aprilie 2002, Decizia nr.1.615 din 20 decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.99 din 8 februarie 2012, Decizia nr.323 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.467 din 29 iunie 2015, paragraful 19, Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.841 din 24 octombrie 2016, paragraful 21, Decizia nr.2 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.324 din 5 mai 2017, paragraful 23, Decizia nr.18 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.312 din 2 mai 2017, paragraful 23, și Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, citată anterior, paragraful 28).

30. De asemenea, Curtea Constituțională — făcând referire la jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (hotărârile din 23 iulie 1968, 13 iunie 1979, 28 noiembrie 1984, 28 mai 1985, 16 septembrie 1996, 18 februarie 1999 și, respectiv, 6 iulie 2004, pronunțate în cauzele „Aspecte privind regimul lingvistic în școlile belgiene” împotriva Belgiei, paragraful 10, *Marckx împotriva Belgiei*, paragraful 33, *Rasmussen împotriva Danemarcei*, paragrafele 35, 38 și 40, *Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, paragraful 72, *Gaygusuz împotriva Austriei*, paragraful 42, *Larkos împotriva Cipru*, paragraful 29, și, respectiv, *Bocancea și alții împotriva Moldovei*, paragraful 24) — a reținut că o deosebire de tratament juridic este discriminatorie atunci când nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, aceasta însemnând că nu urmărește un scop legitim sau nu păstrează un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere (Decizia nr.270 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr.420 din 12 iunie 2015, paragraful 25, și Decizia nr.368 din 30 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.566 din 17 iulie 2017, paragraful 25).

31. Curtea observă că hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției — ca și hotărârile penale definitive date în procedura de drept comun — dezleagă fondul cauzei și statuează asupra existenței faptei penale și asupra vinovăției inculpatului, rezolvând acțiunea penală. Cu toate acestea, hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției au, sub aspectul posibilității de a fi atacate cu recurs în casație, un regim juridic diferit de cel al hotărârilor penale definitive pronunțate în procedura obișnuită, în sensul că primele nu pot fi atacate cu recurs în casație, în timp ce împotriva celor din urmă poate fi exercitată această cale extraordinară de atac. Astfel, dispozițiile de lege criticate creează, sub aspectul posibilității de a formula recurs în casație, un tratament juridic diferit pentru părțile procesului penal, în funcție de procedura de judecată urmată — cea obișnuită sau cea privind recunoașterea vinovăției —, în condițiile în care recursul în casație reprezintă mijlocul prin care se repară nelegalitățile, având ca obiect verificarea conformității hotărârilor penale definitive — care soluționează fondul cauzelor — cu regulile de drept aplicabile, în scopul respectării legislației și al uniformizării jurisprudenței. Instanța de casare judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este corespunzătoare din punctul de vedere al dreptului, prin instituirea căii extraordinare de atac a recursului în casație, acordându-se, astfel, prioritate principiului legalității în raport cu principiul autorității de lucru judecat.

32. Așadar, din perspectiva interesului de a cere și de a obține îndreptarea erorilor de drept comise la soluționarea apelului, persoane care se află în situații similare, și anume părțile din cauze în care judecata pe fond a fost finalizată cu soluții definitive — de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei — date cu încălcarea legii au parte de un tratament juridic diferit în ceea ce privește posibilitatea de a formula recurs în casație, în funcție de încheierea sau nu de către inculpat a unui acord de recunoaștere a vinovăției. Mai mult, este posibil ca unii dintre coinalpați să fie judecați după procedura aferentă încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției, iar ceilalți potrivit procedurii de drept comun. Într-o atare situație, în ipoteza existenței — cu privire la toți inculpații — a unui sau a mai multora dintre cazurile prevăzute de dispozițiile art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală, recursul în casație poate fi declarat numai de către acei coinalpați care au fost judecați după procedura obișnuită. Astfel, dacă, de exemplu, tuturor coinalpaților li se aplică pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege, aceia care au optat pentru încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției vor executa pedepse nelegal aplicate, în timp ce restul coinalpaților au la dispoziție mijlocul procesual prin care se poate remedia această nelegalitate, și anume calea extraordinară de atac a recursului în casație. Prin urmare, dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală creează, cu privire la persoane aflate în situații similare, o vădită inegalitate de tratament sub aspectul recunoașterii liberului acces la justiție, în componenta sa referitoare la dreptul la un proces echitabil, această inegalitate nefiind justificată în mod obiectiv și rezonabil, astfel că dispozițiile de lege criticate aduc atingere prevederilor constituționale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi și ale art.21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil.

33. Așa cum a statuat Curtea în jurisprudența sa, liberul acces la justiție presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiția se înfăptuiește. Este adevărat că regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești sunt de competența exclusivă a legiuitorului, așa cum rezultă din prevederile art.126 alin.(2) din Constituție — potrivit căruia „*Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege*” — și din cele ale art.129 din Legea fundamentală, în conformitate cu care „*Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii*”. Astfel, principiul liberului acces la justiție presupune posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri în formele și în modalitățile instituite de lege, însă cu respectarea regulii consacrate de art.21 alin.(2) din Constituție, potrivit căreia nicio lege nu poate îngrădi accesul la justiție, ceea ce semnifică faptul că legiuitorul nu poate exclude de la exercițiul drepturilor procesuale pe care le-a instituit nicio categorie sau grup social (Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994, Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, paragraful 22, Decizia nr.2 din 17 ianuarie 2017, paragraful 24, și Decizia nr.18 din 17 ianuarie 2017, paragraful 24, decizii citate anterior).

34. Prin urmare, din moment ce legiuitorul a reglementat calea de atac a recursului în casație, acesta trebuie să asigure egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea acestei căi de atac, chiar dacă este una extraordinară (Decizia nr.369 din 30 mai 2017, paragraful 28, și Decizia nr.651 din 17 octombrie 2017, paragraful 33, decizii citate anterior). Legiuitorul poate institui un tratament juridic diferit pentru exercitarea recursului în casație, reglementând anumite situații în care nu se poate formula această cale de atac, însă tratamentul diferențiat nu poate fi doar expresia aprecierii legiuitorului, ci trebuie să se justifice în mod obiectiv și rezonabil, în respectul principiului egalității în drepturi.

35. De asemenea, în ceea ce privește rolul procurorului în cadrul procesului penal, Curtea observă că, potrivit prevederilor art.131 din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, exercitându-și atribuțiile prin procurori constituiți în parchete. Astfel, în temeiul dispozițiilor art.62 alin.(2) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.827 din 13 septembrie 2005), procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, iar, în baza prevederilor art. 67 din același act normativ, procurorul participă la ședințele de judecată, în condițiile legii. În acest sens, dispozițiile art.55 alin.(3) lit.f) din Codul de procedură penală prevăd atribuția procurorului de a formula și exercita, în cadrul procesului penal, contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești. Așadar, pornind de la scopul reglementării instituției recursului în casație, și anume îndreptarea erorilor de drept survenite, în soluționarea apelului, prin hotărâri penale definitive care rezolvă fondul cauzei — raportat la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege —, precum și de la rolul procurorului, care, așa cum a reținut instanța de contencios constituțional în jurisprudența sa, acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar și ale părților din proces, în spiritul legalității (Decizia nr.983 din 8 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.551 din 5 august 2010, Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 5 decembrie 2014, paragraful 51, Decizia nr.2 din 17 ianuarie 2017, paragraful 25, și Decizia nr.18 din 17 ianuarie 2017, paragraful 25, decizii citate anterior), Curtea reține că exigențele art.131 din Constituție impun legiuitorului să asigure posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație de către procurorul care participă la ședința de judecată, inclusiv în ceea ce privește hotărârile penale definitive pronunțate ca urmare a admiterii unui acord de recunoaștere a vinovăției, chiar dacă un astfel de acord se încheie, potrivit dispozițiilor art.478 din Codul de procedură penală, între inculpat și procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, cu avizul procurorului ierarhic superior.

36. Având în vedere cele mai sus arătate, Curtea constată că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală, care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției, încalcă prevederile constituționale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art.21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, precum și ale art.131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât, pe de o parte, creează pentru părți o vădită inegalitate de tratament prin împiedicarea accesului la justiție în situația soluționării apelului prin pronunțarea unei hotărâri definitive nelegale în cadrul procedurii privind admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției, iar, pe de altă parte, lipsesc procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul fazei de judecată a procesului penal. Astfel, în cazul în care normele de procedură penală și/sau de drept penal substanțial — avute în vedere de dispozițiile art.438 alin.(1) din Codul de procedură penală cu privire la reglementarea cazurilor de casare — sunt încălcate, trebuie să se asigure atât părții interesate, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea legalității, prin casarea hotărârii definitive nelegale pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției.

37. Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Adrian Movilă în Dosarul nr.589/180/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și constată că dispozițiile art.434 alin.(2) lit.g) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 20 septembrie 2018.